

บทที่ 2

สาเหตุของการมีหลายสัญชาติ

การมีหลายสัญชาติ หมายถึง การถือสัญชาติมากกว่าหนึ่งสัญชาติโดยบุคคลเดียวกัน *

จากการสำรวจกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของรัฐต่าง ๆ ในทวีปยุโรป ทวีปอเมริกา และ ทวีปเอเชีย เรื่อง Nationality including Statelessness –Survey of the Problem of Multiple Nationality¹ ในรายงานขององค์การสหประชาชาติพบว่าแต่ละรัฐมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ให้สัญชาติแก่บุคคลอย่างหลากหลายและแตกต่างกันไป เนื่องจากรัฐทุกรัฐต่างมีสิทธิเด็ดขาด (exclusive right) ในการกำหนดสัญชาติได้เท่าที่ไม่ขัดต่อสนธิสัญญา จารีตประเพณีระหว่างประเทศ และ หลักทั่วไปที่เกี่ยวกับสัญชาติ **

การรับรองว่ารัฐมีสิทธิเด็ดขาด (exclusive right) ในการกำหนดสัญชาตินี้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในสนธิสัญญาระหว่างประเทศ เช่น Convention Concerning Certain Questions Relating to the Conflict of Nationality Law 1930 หรือ European Convention on nationality 1997

---

* European Convention on nationality 1997

Article 2 (b) "multiple nationality" means the simultaneous possession of two or more nationalities by the same person.

¹ The Secretariat, Nationality including Statelessness - Survey of the Problem of Multiple Nationality, Document A/CN.4/84, Yearbook of the International Law commission, vol.II, 1954, p 64-85, [online] Available from : <http://www.un.org/law/ilc/index.html> [2007, March 29]

** European Convention on nationality 1997 (Article 3) และ Convention Concerning Certain Questions Relating to the Conflict of Nationality Law 1930 (Article 1) โปรดดูรายละเอียดของแต่ละมาตราในภาคผนวก

คำพิพากษาของศาลระหว่างประเทศ* และ ความเห็นของนักนิติศาสตร์²

ดังนั้น รัฐต่างๆ ย่อมกำหนดสัญชาติตามความต้องการและความจำเป็นของตน ทำให้หลักเกณฑ์การให้สัญชาติของแต่ละรัฐแตกต่างกันไปตามภูมิหลังด้านการเมือง สังคม ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ ฯลฯ³

ด้วยเหตุนี้จึงได้ข้อสรุปว่า สาเหตุในการมีหลายสัญชาติเกิดจากหลักเกณฑ์ที่รัฐให้สัญชาติซึ่งมีความหลากหลายและขึ้นอยู่กับรัฐแต่ละรัฐ

---

* คดี Tunis and Morocco Nationality Decrees : "... questions of nationality are in the opinion of the court, in principle within this reserved domain. Advisory opinion , PCIJ-Reports (1923) Series B No. 4, alp 23,24,2 Advisory opinion , PCIJ-Reports (1923) Series B No. 4, alp 23,24,2 คดี The Acquisition of Polish nationality : " It is true that a sovereign State has the right to decide what person shall be regarded as its national...: Advisory opinion , PCIJ-Reports (1923) , Series B No. 7. คดี Nottebohm Case : " It is for Liechtensiein, as it is for every sovereign state, to settle by its own legislation the rules relating to the acquisition the rule relating to the acquisition of its nationality, and to confer that Nationality by naturalization granted by its own organ in accordance with the legislation the rule relating to the acquisition of its nationality, and to confer that nationality by naturalization granted by its own organ in accordance with the legislation..., ศาสตราจารย์ ดร. ชุมพร บัจจสานนท์ อธิบายคำว่า เขตอำนาจภายในของรัฐ (Domestic Jurisdiction) ว่า "...ในภาษาฝรั่งเศสใช้คำว่า *Domaine Re'seve'* ซึ่งมีความหมายว่าเป็นเรื่องราวที่ถือว่าสงวนเอาไว้แก่รัฐแต่ผู้เดียว..."

² ชุมพร บัจจสานนท์, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล: สัญชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน), 2549, หน้า 24-25.

³ Giovanni Kojanec, Report on Multiple Nationality, (Strasbourg,2000), pp. 4 -5[Online]. Available from: [http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/foreigners_and_citizens/nationality/documents/reports/CJNA/20\(2000\)13/20E/20multiple/20nationality.pdf](http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/foreigners_and_citizens/nationality/documents/reports/CJNA/20(2000)13/20E/20multiple/20nationality.pdf) [2008 , January 30]

2.1 หลักเกณฑ์ที่รัฐให้สัญชาติมีความหลากหลายและขึ้นอยู่กับรัฐแต่ละรัฐ

รัฐกำหนดหลักเกณฑ์การให้สัญชาติโดยบัญญัติเป็นกฎหมายภายในกำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขของบุคคลที่รัฐต้องการจะให้สัญชาติ เพื่อจะผูกพันบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่รัฐต้องการให้เข้ามาอยู่ในสังกัดของรัฐ โดยคำนึงถึงภูมิหลังด้านการเมือง ประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ ฯลฯ

ตัวอย่างเช่น

ในศตวรรษที่ 18 ประเทศในภาคพื้นยุโรปให้สัญชาติโดยหลักดินแดน เนื่องจากยุโรปปกครองด้วยระบอบเจ้าผู้ครองแคว้น รัฐธรรมนูญฝรั่งเศสสมัยปฏิวัติก็ยึดถือหลักดินแดนในการให้สัญชาติ ต่อมาในศตวรรษที่ 19 อิทธิพลของแนวคิดและความรู้สึกชาตินิยมแผ่ขยายไปทั่วยุโรปทำให้ประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรปใช้หลักสืบสายโลหิตในการให้สัญชาติหรือในกรณีของรัฐที่ตั้งขึ้นใหม่ๆ หรือ รัฐที่มีผู้คนอพยพเข้าไปทำมาหากินกันมาก เช่น สหรัฐอเมริกา หรือ แคนาดา ใช้นโยบายที่จะให้ สัญชาติแก่บุตรของผู้อพยพเข้าไปอยู่ในดินแดน เพื่อให้ประชากรที่เป็นคนต่างด้าวซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในดินแดนได้ผสมกลมกลืนกัน⁴ และเพื่อกลืนคนต่างด้าวซึ่งอพยพเข้าเมืองซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากให้มีสัญชาติของตนให้มากที่สุดด้วยความจำเป็นทางการเมือง⁵ เป็นการลดอันตรายที่กระทบต่อความมั่นคงทางการเมืองเป็นการลดอันตรายที่กระทบต่อความมั่นคงทางการเมืองในระยะยาว⁶

การที่บุคคลได้รับประโยชน์ต่าง ๆ จากการเป็นคนชาติย่อมก่อให้เกิดความผูกพันกับสังคมที่ยอมรับตนเข้าเป็นพวกและก่อให้เกิดความจงรักภักดีแก่รัฐผู้ให้สัญชาติแก่ตน

⁴ ชาญ เกียรติศักดิ์ดวงศ์, การปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการได้สัญชาติไทยในพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตสาขาวิชากฎหมายระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535, หน้า 9.

⁵ กมล สนธิเกษตริน, คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ), 2538, หน้า 46-47.

⁶ Weis P, *Nationality and statelessness in International Law*, p.4 อ้างถึงใน ชาญ เกียรติศักดิ์ดวงศ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 9-10.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เคยมีพระราชดำรัสต่อคณะรัฐมนตรี ที่เข้าเฝ้าฯ เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ว่า

"ประชาชนที่อยู่ในประเทศเขามีนานแล้วแต่ก็ ไม่เป็นคนไทย คือ เขาไม่ถือว่าเป็นคนไทยแท้จริง เขาอยู่และเกิดในเมืองไทย แต่ก็ไม่ได้รับประโยชน์ของความเป็นไทย สิ่งที่จะต้องปฏิบัติเหมือนกัน เพราะว่า ถ้าหากว่ามีคนที่อยู่ในเมืองไทยและก็มีความน้อยใจมาก ไม่มีใครเอาใจใส่ก็จะทำให้ความมั่นคงของประเทศด้อยไป"

ถึงแม้ว่าแต่ละรัฐจะกำหนดเงื่อนไขที่เป็นจุดเกาะเกี่ยวในการได้สัญชาติแตกต่างกันไปตามภูมิหลังของตน แต่เนื่องจากทุกรัฐจะต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์ในการดำรงความเป็นรัฐและจัดการผลประโยชน์ต่าง ๆ แทนรัฐ จึงปรากฏข้อเท็จจริงว่า รัฐมีแนวคิดปฏิบัติที่เป็นหลักในการให้สัญชาติที่เหมือนกันสองลักษณะ คือ การให้สัญชาติโดยการเกิดและการให้สัญชาติภายหลังจากการเกิด

2.1.1 การให้สัญชาติโดยการเกิด

ในกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของทุกรัฐมีการให้สัญชาติโดยการเกิดเป็นหลักทั่วไป อย่างไรก็ตามในการให้สัญชาติโดยการเกิดนั้นยังมีการกำหนดจุดเกาะเกี่ยวที่แตกต่างกันออกไปเป็นสองลักษณะคือ หลักดินแดน และ หลักสืบสายโลหิตขึ้นอยู่กับว่ารัฐจะให้ความสำคัญในเรื่องของความผูกพันระหว่างบุคคลกับรัฐอย่างไร⁷

⁷ จตุรนต์ ภิระวัฒน์, กฎหมายระหว่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 1(กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2547 หน้า 253.

*มีนักนิติศาสตร์ คือ **อังเดร เวส**(Andre' Weiss) ชาวฝรั่งเศสและ **เรม**(Rehm) ชาวเยอรมันศึกษาค้นคว้าความเป็นมาของหลักทั้งสองไว้และได้ผลสรุปว่าการให้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิตได้รับอิทธิพลจากแนวคิดในระบบกฎหมายโบราณของ กรีก โรมัน ซึ่งกำหนดให้มีการสืบทอดสถานะความเป็นพลเมืองทางสายโลหิตจากบิดาถึงบุตร การที่บุคคลเพียงแต่เกิดในดินแดนกรีกและโรมันจึงไม่ทำให้มีสถานะพลเมืองของกรีกหรือโรมัน ทั้งนี้ เพราะกรีกและโรมันเคยเป็นดินแดนที่มีอารยธรรมรุ่งเรืองและมีคนต่างด้าวอยู่ในดินแดนมากมาย กรีกและโรมันจึงหวงแหนไม่ยอมให้คนต่างด้าวได้สิทธิที่จะเป็นพลเมือง จึงต้องกำหนดเงื่อนไขในการเป็นพลเมืองไว้โดยการสืบสายโลหิต ส่วนการให้สัญชาติโดยหลักดินแดนนั้นเกิดจากอิทธิพลของลัทธิศักดินาสวามิภักดิ์ (feudalism) ซึ่งผูกติดบุคคลไว้กับที่ดิน ทำให้บุคคลอยู่ได้บังคับแห่งกฎหมาย ในท้องที่ที่ตนสังกัด ความจงรักภักดีจึงเกิดจากความผูกพันกับดินแดนเป็นสำคัญ

2.1.1.1 การให้สัญชาติโดยหลักดินแดน

การให้สัญชาติโดยหลักดินแดนมีชื่อเรียกเป็นภาษาละตินว่า *Jus soli* หมายความว่า สิทธิอันเกิดจากแผ่นดิน หรือ *right of the soil* บางแห่งใช้ว่า *right of the territory*⁸

แต่เดิมนั้นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแองโกล-แซกซอนนิยมให้สัญชาติโดยใช้หลักดินแดน ซึ่งจะคำนึงถึงสัญชาติกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับดินแดน⁹

แนวคิดการให้สัญชาติโดยหลักดินแดนถือว่าบุคคลที่เกิดในดินแดนใดย่อมจะได้รับการปลูกฝังให้ผูกพันกับดินแดนและสมาชิกอื่นๆ ที่อยู่ในดินแดนนั้น รวมทั้งจะได้รับการอบรมให้มีคุณสมบัติต่างๆ อย่างเหมาะสมที่จะเป็นพลเมืองของรัฐที่บุคคลนั้นเกิดและอาศัยอยู่¹⁰

การให้สัญชาติโดยหลักดินแดนจึงไม่คำนึงว่าทารกที่เกิดในดินแดนนั้นจะเกิดจากบิดา มารดาที่เป็นคนชาติหรือคนต่างด้าว¹¹

2.1.1.2 การให้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิต

การให้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิต มีชื่อเรียกเป็นภาษาละตินว่า *jus sanguinis* หมายความว่า สิทธิโดยทางสายโลหิต หรือ *right of blood*¹²

แนวคิดของหลักนี้ถือว่าความสัมพันธ์ทางสายโลหิตแน่นแฟ้นถาวร ยิ่งกว่าความสัมพันธ์อื่นใด บิดามารดาย่อมมีอิทธิพลเหนือบุตรยิ่งกว่าถิ่นกำเนิด

นอกจากนี้จะสังเกตได้ว่าในกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของรัฐต่างๆ ที่ให้หลักสืบสายโลหิตนั้นจะกำหนดให้บุตรสืบสายโลหิตจากบิดาเป็นการทั่วไป ยกเว้นในกรณีไม่ปรากฏบิดาหรือบิดามารดาไม่ได้สมรสกัน

⁸Wikipedia, the free encyclopedia, *Jus soli*[Online]. Available from :

http://en.wikipedia.org/wiki/Jus_soli[2008 , August 12]

⁹ D.P.O'Connell, op. cit. p.740. อ้างถึงใน กมล สนธิเกษตริน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

¹⁰ กมล สนธิเกษตริน, คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล, หน้า 44.

¹¹ อ้างแล้ว.

¹²Wikipedia, the free encyclopedia, *Jus sanguinis*[Online]. Available from :

http://en.wikipedia.org/wiki/Jus_sanguinis[2007, April 15]

โดยชอบด้วยกฎหมาย มารดาจึงจะเป็นผู้ถ่ายทอดสัญชาติให้แก่บุตร ตัวอย่างเช่น ประเทศอัลจีเรียซึ่งเป็นภาคีสมาชิกใน Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women ซึ่งอนุสัญญา นี้รับรอง ความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย¹³ ตั้งข้อสงวนที่จะไม่รับพันธกรณี ในข้อบทมาตรา 9 วรรคสอง เนื่องจากบทบัญญัติในกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ และกฎหมายว่าด้วยครอบครัวของแอลจีเรียอนุญาตให้มารดาถ่ายทอดสัญชาติ ให้แก่บุตรได้เฉพาะบางกรณี เช่น หากไม่ปรากฏบิดาหรือบิดาไม่มีสัญชาติ หรือ เด็กนั้นเกิดบนแผ่นดินแอลจีเรียและมีบิดาเป็นคนต่างด้าวซึ่งเกิด บนแผ่นดินแอลจีเรียหรือให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมพิจารณาอนุญาต ให้เด็กที่เกิดบนแผ่นดินแอลจีเรียและมีบิดาเป็นคนต่างด้าวซึ่งมิได้เกิด บนแผ่นดินแอลจีเรียได้สัญชาติจากมารดา

จึงเห็นได้ว่า ในการให้สัญชาติโดยการเกิดมีแนวปฏิบัติที่แตกต่างในการกำหนด จุดเกาะเกี่ยวเพื่อจะได้สัญชาติแตกต่างกันไป อีกทั้งในปัจจุบันนี้หลักเรื่องสิทธิ ในการมีสัญชาติ ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน* มีผลกระทบทำให้กฎหมาย ว่าด้วยสัญชาติของรัฐต่างๆ มีการใช้หลักดินแดนและหลักสืบสายโลหิตควบคู่กัน ด้วยเหตุผลดังนี้¹⁴

-เพื่อป้องกันปัญหาผู้ไร้สัญชาติ

-เพื่อป้องกันมิให้คนต่างด้าวที่อยู่ในดินแดนมีจำนวนมากเกินไป

อันจะกระทบต่อการดำรงความมั่นคงของรัฐ

การนำหลักทั้งสองมาใช้อาจใช้หลักใดหลักหนึ่งเป็นการทั่วไปและใช้อีกหลักหนึ่ง เป็นข้อยกเว้น ตัวอย่างเช่น ประเทศญี่ปุ่น และ ประเทศเยอรมนีซึ่งเดิมให้สัญชาติ โดยหลักสืบสายโลหิตนำหลักดินแดนมาใช้ โดยกำหนดเงื่อนไขให้ทารกได้สัญชาติญี่ปุ่น ตามหลักดินแดนก็ต่อเมื่อทารกนั้นถือกำเนิดในประเทศญี่ปุ่นแล้วไม่ปรากฏบิดามารดา

¹³ UNITED NATIONS, Division for the Advancement of Women, Department of Economic and Social Affairs, Woman, nationality and citizenship [Online]. Available from: <http://www.un.org/womenwatch/daw/public/w2000.html> [2008, January 30]

* บุคคลมีสิทธิที่จะมีสัญชาติ (ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 15 วรรคหนึ่ง)

¹⁴ หยุด แสงอุทัย, คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย กฎหมายสัญชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2524, หน้า 157.

หรือบิดามารดาเป็นบุคคลไร้สัญชาติ¹⁵ ในขณะที่ประเทศเยอรมนีกำหนดเงื่อนไขในการได้สัญชาติโดยหลักดินแดน เมื่อบิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวซึ่งมีถิ่นที่อยู่ถาวรในเยอรมันมาแล้วอย่างน้อย 3 ปี ทั้งนี้ บิดามารดาต้องอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเยอรมันมาแล้วเป็นเวลาอย่างน้อย 8 ปี¹⁶ เป็นต้น

ดังนั้น การที่หลักเกณฑ์ในการให้สัญชาติโดยการเกิดมีความหลากหลายและมีจุดเกาะเกี่ยวกับรัฐหลายจุด อาจทำให้บุคคลมีคุณสมบัติที่จะได้สัญชาติของรัฐมากกว่าหนึ่งสัญชาติได้

ตัวอย่างเช่น

กฎหมายของสหรัฐอเมริกาให้สัญชาติโดยหลักดินแดน ดังนั้น บุตรที่เกิดในดินแดนของสหรัฐอเมริกาย่อมจะมีคุณสมบัติตามเงื่อนไขที่จะได้สัญชาติอเมริกัน แม้ว่าบิดามารดาจะมีได้เป็นพลเมืองอเมริกันหรือเป็นคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย¹⁷ ขณะเดียวกันกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของบิดามารดาซึ่งเป็นคนไทยให้สัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิต ฉะนั้น การที่บุตรของคนไทยเกิดในสหรัฐอเมริกา ทารกนั้นย่อมจะได้สัญชาติตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของสหรัฐอเมริกาและกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของไทย ทำให้ทารกนั้นได้สัญชาติมาพร้อมกันหลายสัญชาติ

2.1.2 การให้สัญชาติภายหลังการเกิด

สัญชาติเป็นสิ่งที่แสดงความผูกพันระหว่างบุคคลกับรัฐ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความจงรักภักดี ความรักชาติ ความผูกพันทางศาสนา วัฒนธรรม ฯลฯ ดังนั้น หากบุคคลไม่มีความผูกพันกับรัฐอีกต่อไป หรือ มีความจำเป็นอื่นใดที่ต้องเข้าไปผูกพันกับรัฐอื่น¹⁸ รัฐจะยอมให้บุคคลเปลี่ยนแปลงสัญชาติที่มีอยู่ได้*

¹⁵ Wikipedia, the free encyclopedia, Japanese nationality law [Online]. Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/Japanese_nationality_law [2007, November 23]

¹⁶ Wikipedia, the free encyclopedia, German nationality law [Online]. Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/German_nationality_law [2009, January 11]

¹⁷ Law of Adrien Medvei, การได้สัญชาติอเมริกัน[Online]. Available from : <http://www.medvei-immigration.com/thai/citizenshipoverviewthai.htm> [2009, February 6]

¹⁸ ชุมพร บัจจสานนท์, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล : สัญชาติ, หน้า 99.

ในทางกลับกันแม้รัฐเดิมจะยอมให้มีการสละสัญชาติหรือไม่ก็ตาม รัฐซึ่งบุคคลสมัครใจที่จะขอถือสัญชาติอาจยอมหรือไม่ยอมรับให้บุคคลเข้ามาผูกพันกับตนหรือไม่ก็ได้ เพราะการที่รัฐจะยอมรับหรือไม่ยอมรับคนต่างด้าวเข้ามาเป็นพลเมืองของตนย่อมเป็นอำนาจเด็ดขาดของรัฐแต่ผู้เดียว¹⁹

จากการศึกษาพบว่ารัฐต่าง ๆ กำหนดหลักเกณฑ์ในการให้สัญชาติภายหลังการเกิดไว้หลากหลายลักษณะดังต่อไปนี้คือ

- 1) การให้สัญชาติโดยการสมรส
- 2) การให้สัญชาติโดยการให้แปลงสัญชาติ
- 3) การให้กลับคืนสู่อสัญชาติเดิม

การที่รัฐกำหนดหลักเกณฑ์การให้สัญชาติภายหลังการเกิดไว้อย่างหลากหลายจึงอาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีหลายสัญชาติ ถ้าหากว่าบุคคลนั้นได้สัญชาติใหม่โดยไม่เสียสัญชาติเดิมที่มีอยู่ก่อนแล้ว

2.2 บุคคลมีจุดเกาะเกี่ยวที่จะได้สัญชาติของรัฐหลายรัฐ

การให้สัญชาติเป็นเขตอำนาจภายในของรัฐ รัฐให้สัญชาติโดยการบัญญัติเป็นกฎหมายภายในซึ่งจะมีผลกระทบต่อบุคคลที่อยู่ในดินแดนของรัฐนั้น กฎหมายว่าด้วยสัญชาติของแต่ละรัฐจะกำหนดจุดเกาะเกี่ยวระหว่างรัฐกับบุคคลเพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐเจ้าของสัญชาติกับบุคคลที่จะได้รับสัญชาติ เพราะในโลกนี้มีรัฐและบุคคลอยู่มากมาย ฉะนั้น การที่บุคคลจะได้สัญชาติของรัฐใดบุคคลนั้นย่อมต้องมีสายสัมพันธ์กับรัฐนั้นด้วย

การที่มีหลักเกณฑ์ในการให้สัญชาติที่หลากหลายย่อมทำให้เกิดจุดเกาะเกี่ยวที่หลากหลายตามไปด้วยในบางสถานการณ์อาจทำให้บุคคลอื่นที่อยู่ในดินแดนของรัฐมีคุณสมบัติตามเงื่อนไขที่จะได้สัญชาติของรัฐของรัฐเจ้าของดินแดน ไม่ว่าจะเป็นการได้สัญชาติโดยการเกิดหรือการได้สัญชาติภายหลังการเกิดซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นมีหลายสัญชาติ ดังปรากฏลักษณะของการได้หลายสัญชาติในกรณีต่อไปนี้

---

* ไม่มีบุคคลใดที่จะถูกถอนสัญชาติโดยพลการ หรือ ถูกปฏิเสธสิทธิในการเปลี่ยนสัญชาติ (ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 15 วรรคสอง)

¹⁹ กมล สนธิเกษตริน, คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล, หน้า 52-53.

2.2.1 การได้หลายสัญชาติพร้อมกันโดยการเกิดเพราะมีจุดเกาะเกี่ยวกับดินแดนและคนชาติ

การได้หลายสัญชาติในลักษณะนี้เกิดจากรัฐผู้เป็นเจ้าของสัญชาติกำหนดจุดเกาะเกี่ยวกับคนชาติเพื่อให้บุคคลได้สัญชาติทางสายโลหิต แต่ตัวบุคคลที่จะได้สัญชาติตามเงื่อนไขดังกล่าวเกิดในดินแดนของรัฐที่กำหนดจุดเกาะเกี่ยวกับดินแดน ผลที่ตามมาคือบุคคลนั้นมีจุดเกาะเกี่ยวกับรัฐทั้งสองรัฐ ทำให้บุคคลได้สัญชาติทั้งโดยหลักสายโลหิตและหลักดินแดนพร้อมๆ กัน

ตัวอย่างเช่น

กรณีของ *Carlier* , (*Carlier's case*, 1981) เป็นบุตรนอกสมรสที่เกิดจากมารดาชาวฝรั่งเศส เกิดในดินแดนของเบลเยียม จึงได้รับสัญชาติของเบลเยียมตามผลแห่งกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของเบลเยียม และยังได้รับสัญชาติฝรั่งเศสจากมารดาด้วย เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 10 (เดิม) ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นบัญญัติว่า “ทารกที่เกิดจาก (ชาว) ฝรั่งเศสแม้จะเกิดในต่างแดนก็ย่อมเป็น(พลเมืองของ) ฝรั่งเศส (*Tout enfant né d'un Français en pays étranger est Français.*)²⁰

การที่บุคคลมีจุดเกาะเกี่ยวกับรัฐถึงสองรัฐเกิดจาก

- 1) กฎหมายว่าด้วยสัญชาติเป็นกฎหมายภายในของรัฐเจ้าของดินแดน จึงมีผลกระทบต่อบุคคลที่อยู่ภายในดินแดนของรัฐนั้น
- 2) สัญชาติเป็นสิ่งติดตามตัวบุคคลเนื่องจากเป็นสิ่งแสดงความผูกพันระหว่างบุคคลกับรัฐ ขณะเดียวกันสัญชาติก็เป็นสิ่งที่เกิดจากกฎหมายภายในของรัฐด้วย เนื่องจากกฎหมายภายในมีอำนาจบังคับเหนือคนชาติไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ที่ใด จึงทำให้บุคคลที่อยู่ในสถานการณ์เช่นนี้ ได้รับผลกระทบจากกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของรัฐเจ้าของดินแดนและกฎหมายของรัฐผู้เป็นเจ้าของสัญชาติของบิดามารดา ทำให้บุคคลมีจุดเกาะเกี่ยวกับคนชาติและดินแดน ตามเงื่อนไขที่จะได้สัญชาติของรัฐทั้งสองรัฐ

²⁰ The Secretariat, Nationality including Statelessness - Survey of the Problem of Multiple Nationality , Document A/CN.4/84 , Yearbook of the International Law commission , vol.II , 1954, p 60 [Online] Available from : <http://www.un.org/law/ilc/index.html> [2007, March 29]

2.2.2 การได้หลายสัญชาติพร้อมกันโดยการเกิดเพราะมีจุดเกาะเกี่ยวกับคนชาติของรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ากฎหมายภายในของรัฐรวมทั้งกฎหมายว่าด้วยสัญชาติเป็นสิ่งติดตามตัวบุคคล ในกรณีที่บิดาหรือมารดาเป็นคู่สมรสต่างสัญชาติกัน โดยที่รัฐเจ้าของสัญชาติของบิดาและมารดากำหนดจุดเกาะเกี่ยวในการให้สัญชาติไว้กับความสัมพันธ์ทางสายโลหิตย่อมส่งผลกระทบต่อบุตร ทำให้บุตรมีจุดเกาะเกี่ยวที่จะได้สัญชาติทั้งของบิดาและมารดา

ตัวอย่างเช่น

กฎหมายว่าด้วยสัญชาติของไทยกำหนดให้บุตรที่เกิดจากบิดาหรือมารดาที่มีสัญชาติไทยได้สัญชาติไทยโดยการสืบสายโลหิต ขณะเดียวกันกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของเยอรมนีกำหนดให้บุตรที่เกิดจากบิดาชาวเยอรมนีได้สัญชาติเยอรมนีโดยการสืบสายโลหิตด้วย ในกรณีดังกล่าวบุตรที่เกิดจากมารดาสัญชาติไทยและบิดาสัญชาติเยอรมนีย่อมได้ทั้งสัญชาติของบิดาและมารดา

ในปัจจุบันนี้ปรากฏว่ารัฐต่าง ๆ ใช้จุดเกาะเกี่ยวทั้งในเรื่องของดินแดนและคนชาติมาใช้ในการให้สัญชาติโดยการเกิดเพื่อป้องกันปัญหาการไร้สัญชาติ

ตัวอย่างเช่น

ประเทศสหราชอาณาจักรซึ่งเดิมถือหลักดินแดนในการให้สัญชาติได้นำหลักสายโลหิตมาใช้ในการให้สัญชาติด้วย โดยให้ทารกที่เกิดหลังวันที่ 1 มกราคม 1983 ได้สัญชาติสหราชอาณาจักร แม้จะไม่ได้เกิดในประเทศสหราชอาณาจักร หากบิดาหรือมารดามีสัญชาติของสหราชอาณาจักรในขณะที่ทารกเกิด²¹

²¹ Wikipedia, the free encyclopedia, British nationality law[Online]. Available from : http://en.wikipedia.org/wiki/British_nationality_law [2009, January. 11]

ประเทศเยอรมนีซึ่งเดิมให้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิต นำหลักดินแดนมาใช้ โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2000 เพิ่มเติมการให้สัญชาติโดยหลักดินแดน²² แก่ทารกที่เกิดหลังวันดังกล่าว²³

การกำหนดจุดเกาะเกี่ยวไว้หลากหลายเช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อทารกที่เป็นบุตรของคนต่างด้าวที่อยู่ในดินแดนของรัฐต่าง ๆ ทำให้อาจมีโอกาสนี้จะได้สัญชาติหลายสัญชาติพร้อมกันโดยการเกิดมากขึ้น

2.2.3 การได้หลายสัญชาติมาภายหลังการเกิดเพราะมีจุดเกาะเกี่ยวกับคนชาติ ดินแดน และได้สัญชาติเดิมกลับคืน

การให้สัญชาติภายหลังการเกิดจะส่งผลทำให้บุคคลมีหลายสัญชาติได้ ถ้าหากว่ากฎหมายว่าด้วยสัญชาติปัจจุบันของบุคคลนั้นยอมให้บุคคลรักษาสัญชาติเดิมไว้ได้ แม้ว่าจะได้สัญชาติใหม่แล้ว

ดังนั้น การที่บุคคลที่มีสัญชาติอื่นอยู่แล้ว ต่อมาบุคคลนั้นได้สัญชาติใหม่ เนื่องจากมีจุดเกาะเกี่ยวกับ คนชาติ หรือ ดินแดน หรือแม้แต่ในกรณีการได้สัญชาติเดิมกลับคืน ย่อมทำให้บุคคลนั้นมีหลายสัญชาติได้

2.2.3.1 การได้หลายสัญชาติโดยการสมรส

เกิดจากการที่บุคคลนั้นมีจุดเกาะเกี่ยวกับรัฐอีกรัฐหนึ่ง เนื่องจากบุคคลมีความสัมพันธ์ทางครอบครัวกับคนชาติของรัฐนั้น ทั้งนี้ หากกฎหมายว่าด้วยสัญชาติที่บุคคลนั้นมีอยู่ก่อนไม่ได้กำหนดให้บุคคลต้องเสียสัญชาติเดิม เนื่องจากการได้สัญชาติใหม่ การได้สัญชาติใหม่มาโดยการสมรสก็ย่อมทำให้บุคคลนั้นมีหลายสัญชาติ

เมื่อได้สัญชาติโดยการสมรสแล้วแม้ต่อมาภายหลังจะขาดจากการสมรส หรือคู่สมรสเปลี่ยนสัญชาติก็จะมีผลกระทบต่อสัญชาติที่ได้มาแล้ว²⁴

²² Wikipedia, the free encyclopedia, Jus soli[Online]. Available from: http://www.absoluteastronomy.com/topics/Jus_soli[2009, January 11]

²³ Wikipedia, the free encyclopedia, German nationality law[Online]. Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/German_nationality_law[2009, January 11]

²⁴ กมล สนธิเกษตริน, คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล, หน้า 97.

2.2.3.2 การได้หลายสัญชาติโดยการแปลงสัญชาติ

การแปลงสัญชาติเป็นเรื่องความสมัครใจของบุคคล มิใช่เกิดจากการบังคับให้สัญชาติจากรัฐ ดังนั้น หากกฎหมายว่าด้วยสัญชาติเดิมไม่ได้กำหนดให้ การแปลงสัญชาติเป็นต่างด้าว เป็นเหตุที่ทำให้บุคคลต้องเสียสัญชาติ การแปลงสัญชาติ ก็จะเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคคลได้หลายสัญชาติ

กฎหมายระหว่างประเทศยอมรับให้รัฐเจ้าของสัญชาติมีอำนาจกำหนดเงื่อนไข จุดเกาะเกี่ยวและกระบวนการแปลงสัญชาติได้ตามอำเภอใจตน จุดเกาะเกี่ยว และเงื่อนไขในการแปลงสัญชาติของรัฐหนึ่งจึงอาจแตกต่างไปจากอีกรัฐหนึ่ง หรือ แม้แต่เงื่อนไขในการแปลงสัญชาติของรัฐเดียวกันที่ใช้ในปัจจุบันก็อาจจะแตกต่างไปจากการแปลงสัญชาติที่รัฐนั้นเคยใช้ในอดีตก็ได้²⁵ เช่น หากผู้ขอแปลงสัญชาติ เป็นคู่สมรสของคนชาติหรือเป็นบุตรผู้เยาว์หรือได้ทำคุณประโยชน์ให้แก่รัฐนั้น รัฐอาจ กำหนดข้อยกเว้นเงื่อนไขบางประการในการอนุญาตให้แปลงสัญชาติไว้เป็นพิเศษ ต่างจากผู้ขอแปลงสัญชาติในกรณีอื่น ๆ โดยทั่วไปก็ได้

ตัวอย่างเช่น รัฐบางรัฐกำหนดเงื่อนไขเรื่องระยะเวลาในการมีถิ่นที่อยู่ใน ดินแดนของรัฐเป็นเงื่อนไขในการขอแปลงสัญชาติ ได้แก่ อิตาลี โปรตุเกส บราซิล เป็นต้น บางรัฐ เช่น เยอรมนี อิตาลี ให้มีการแปลงสัญชาติเมื่อบุคคลเป็นข้าราชการ ของรัฐนั้น²⁶

การกำหนดจุดเกาะเกี่ยวในการแปลงสัญชาติโดยผลของนิติกรรมบางอย่าง เช่น เมื่อบิดารับเป็นบุตรขอบด้วยกฎหมายในภายหลังแล้วรัฐยอมให้บุตรนั้นได้สัญชาติ ของบิดา ซึ่งปรากฏในกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของ เดนมาร์ก เบลเยียม กรีกร²⁷

²⁵ Robert L. Bledsoe and Boleslaw, The International Law Dictionary, Santa Barnara, ABC-Clio, Inc., 1987. Pp.107-112 อ้างถึงใน พันธุ์ทิพย์ กาญจนาจิตรา สายสุนทร. รายงานผลการวิจัยเรื่อง ปัญหาการยอมรับให้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติแก่คนต่างด้าว. (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยการสนับสนุนของสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2543. หน้า 12.

²⁶ หยุด แสงอุทัย, คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย กฎหมายสัญชาติ, หน้า 154.

²⁷ อ้างแล้วใน 27.

กฎหมายว่าด้วยสัญชาติของเยอรมนีในมาตรา 5²⁸ กำหนดให้เด็กที่เกิดก่อนวันที่ 1 กรกฎาคม 1993 ได้รับสัญชาติเยอรมนีเมื่อมีการรับรองเด็กเป็นบุตรตามกฎหมายของเยอรมนีแล้ว เป็นต้น

ส่วนในกรณีของการรับบุตรบุญธรรมนั้น ผลจากการรับบุตรบุญธรรมจะกระทบต่อสัญชาติของผู้ถูกรับเป็นบุตรบุญธรรมหรือไม่ก็ต้องพิจารณาว่ามีบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้อย่างไรบ้าง

ซึ่งมีกฎหมายต่างประเทศที่บัญญัติเรื่องนี้ไว้เป็น 2 ประเภท²⁹ คือ

-ประเทศที่ไม่ยอมให้บุตรบุญธรรมได้สัญชาติของผู้รับบุตรบุญธรรม เช่น ฝรั่งเศสได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 345 แห่งประมวลแพ่งฝรั่งเศสว่า "บุตรบุญธรรมจะไม่ได้รับสัญชาติของผู้รับบุตรบุญธรรมโดยอัตโนมัติ"³⁰ ในกรณีนี้หมายความว่าผู้ถูกรับเป็นบุตรบุญธรรมจะไม่ได้สัญชาติของผู้รับบุตรบุญธรรมโดยอัตโนมัติ หากประสงค์จะถือสัญชาติตามผู้รับบุตรบุญธรรมก็ต้องไปดำเนินการขอแปลงสัญชาติตามเงื่อนไขในการแปลงสัญชาติต่อไป

-ประเทศที่กำหนดให้บุตรบุญธรรมถือสัญชาติของผู้รับบุตรบุญธรรม ซึ่งเป็นคนชาติของประเทศนั้น เช่น จีน ญี่ปุ่น โปแลนด์ (ถ้าอายุไม่เกิน 18 ปี) โดยระบุว่า "คนต่างด้าวยอมได้สัญชาติของรัฐนั้น ๆ โดยการเป็นบุตรบุญธรรมของคนชาติ" ทั้งนี้ เนื่องจากว่าประเทศเหล่านี้ถือธรรมเนียมเคร่งครัดว่าบุตรบุญธรรมจะต้องนับถือครอบครัวใหม่ยิ่งกว่าครอบครัวเดิม ในกรณีนี้ผู้ถูกรับเป็นบุตรบุญธรรมย่อมจะได้สัญชาติตามผู้รับบุตรบุญธรรมโดยไม่ต้องขอแปลงสัญชาติอีกและอาจทำให้ผู้ถูกรับเป็นบุตรบุญธรรมมีหลายสัญชาติได้ถ้าผู้ถูกรับเป็นบุตรบุญธรรมไม่ต้องเสียสัญชาติเดิม

2.2.3.3 การได้หลายสัญชาติโดยการให้กลับคืนสู่สัญชาติเดิม

การกลับคืนสู่สัญชาติเดิม คือ การที่บุคคลนั้นเคยมีสัญชาติของรัฐใดรัฐหนึ่งมาก่อน ต่อมาได้สูญเสียสัญชาตินั้นไปแล้วได้สัญชาติที่สูญเสียไปนั้นคืนมาอีกครั้งหนึ่ง

²⁸ 09-11-1999 The new Nationality Law, "Contents Reform of Nationality Law"[Online].

Available from : http://www.geocities.com/ussc2008/ger_en.htm [2009, February 21]

²⁹ กมล สนธิเกษตริน, คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล, หน้า 75.

³⁰ Mission de l'Adoption Internationale , Overview of French Adoption Law [Online].

Available from : <http://www.adoptionpolicy.org/pdf/eu-france.pdf> [2009, February 21]

เนื่องจากบุคคลเคยมีความสัมพันธ์กับรัฐผู้ให้สัญชาติกลับคืนในฐานะที่เคยเป็นคนชาติของรัฐมาก่อน³¹

ผลของการได้สัญชาติเดิมกลับคืนจะทำให้บุคคลคืนสู่สถานะเดิมก่อนที่จะเสียสัญชาตินั้นไป หมายความว่า หากบุคคลได้สัญชาติมาโดยหลักหรือเงื่อนไขใด เมื่อได้สัญชาติเดิมกลับคืนแล้วบุคคลก็จะกลับคืนสู่สถานะเดิมตามที่เคยได้สัญชาตินั้นมา ในครั้งแรก เช่น หากเคยได้สัญชาติมาโดยหลักดินแดน เมื่อกลับคืนสู่สัญชาติเดิมแล้ว กฎหมายย่อมจะถือว่าบุคคลผู้นั้นได้สัญชาติมาโดยหลักดินแดน เป็นต้น

การที่บุคคลได้กลับคืนสู่สัญชาติเดิม แล้วกฎหมายว่าด้วยสัญชาติที่บุคคลนั้นมีอยู่ก่อนการได้คืนสัญชาติ ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขให้การกลับคืนสู่สัญชาติเดิมเป็นเหตุที่ทำให้บุคคลนั้นเสียสัญชาติ ก็อาจทำให้บุคคลนั้นมีหลายสัญชาติได้

เป็นที่น่าสังเกตว่า การที่บุคคลมีจุดเกาะเกี่ยวที่จะได้สัญชาติของรัฐหลายรัฐ สัมพันธ์กับการเคลื่อนย้ายประชากรข้ามพรมแดนของรัฐ เพราะเมื่อคนชาติของรัฐหนึ่งข้ามพรมแดนเข้าไปอยู่ในดินแดนของรัฐอีกรัฐหนึ่ง บุคคลผู้นั้นย่อมตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายของรัฐผู้เป็นเจ้าของดินแดนด้วย และอาจส่งผลให้บุคคลนั้นมีจุดเกาะเกี่ยวที่จะได้สัญชาติของรัฐเจ้าของดินแดนด้วย และทำให้บุคคลมีหลายสัญชาติได้

จากผลการศึกษาในบทนี้จึงสรุปได้ว่าการมีหลายสัญชาติเกิดจากสาเหตุที่สำคัญสองประการ คือ

- 1) แต่ละรัฐกำหนดหลักเกณฑ์ที่หลากหลายในการให้สัญชาติ
- 2) บุคคลมีจุดเกาะเกี่ยวตามเงื่อนไขที่จะได้สัญชาติของรัฐหลายรัฐ

³¹ กมล สนธิเกษตริน, คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล, หน้า 54.